CEVAT'I YOLCU EDERKEN

METİN ÖNAL MENGÜŞOĞLU

Türkiyeli Müslümanlar arasında atalardan miras alınmış bir dindarlık yerine düşünerek, okuyarak, anlayarak, *bizzat* değil *bilfiil* bir inanış modelini seçen kimselerin sayısı çok fazla değildir. Memleketin öyle bir sosyolojisi vardır ki Kemalistler, laikler, Batıcılar, ateistler ve son zamanlarda komünistliği ile Müslümanlığını aynı kefede gören kimi şairler, hepsi *bizzat Müslüman*dır. İşte benim *bilfiil Müslümanlık* dediğim hayat modelini, 16 Ekim 2026 tarihinde Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Camii'nden kabristana gönderdiğimiz Cevat Özkaya'nın şahsında görmüştük. Çünkü Müslümanlık iddiadan öte bir toplumsal ve en önemlisi de bireysel yaşama modelidir. Kendisini 1970'lerin sonuna doğru bizzat tanımıştım. 1973 yılında biz beş arkadaş Beyazıt'taki Beyazsaray Kitapçılar Çarşısı'nda Kelime Dergisi Yayınları'nı kurmuş ve benim ilk kitabım olan *Gâvur Kayırıcılar*'ı yayımlamıştık. Mali polis yayınevimizi basarak kitaplara el koymuş ve bizi oradan kovmuşlardı. Bunun sebepleri çok önemli değil. Bizim kovularak çıkartıldığımız Beyazsaray'a bir müddet sonra Cevat ve arkadaşları gelmişlerdi. Kitapçılar çarşısı olarak da bilinen hanın 31 numaralı dükkânını Pınar Yayınları adına kiralamışlardı. Gittik, tanıştık. Cevat benim kitabı okumuştu ve bir hayli de övgüde bulunmuştu. Yüz yüze tanışıklığımız böyle başlamıştı.

Türkiye sosyolojisinde inanç ve eylemlerini düşünerek yerine getiren kesimlerin karşısında iki tür barikat bulunmaktaydı. Geleneklerinin üzerine hiçbir şey eklemeyen, onları tartışmayan geniş halk kitleleri yani ailelerimiz ilk sıradaydı. Sonra da aileler gibi yumuşak geçişle değil demir yumrukla memleketteki yeniden İslâmlaşma cereyanına müdahale eden, onun doğmasına, yaşamasına izin vermeyen rejim geliyordu. Benim neslim ve benden sonraki nesiller biz hepimiz bu anlamda kendimize bu salvolar karşısında zırhlar edinmeliydik. Aramızdan kimileri siyasal hayatı seçerek girdikleri yolda çoğunlukla muhaliflerine benzediler. Kimileri sokak kavgalarına katılarak kendilerini helak ettiler. O tarihlerde bazen samimi bazen de gayrı samimi kamplaşmalar, bir araya gelişler oluyor, herkes kendine en yakın bulduğu grupla beraber hareket etmeyi seçiyordu. Cevat sanırım işte böylesi bir arayış sonucu kendisini o tarihte Yeniden Millî Mücadele hareketi adıyla bilinen yapı içerisinde bulmuştu. Ancak orada da yine aylık kültür sanat dergisi *Pınar*'da yani bir kültür aracında yazı işleri müdürlüğü yapmıştı. Temmuz 1976'dan sonraki *Pınar* dergilerinin sunuş yazılarının yanında edebiyata, tiyatroya ve şiire dair kimi yazılar kaleme almıştı. Edebiyat sahasında yerli ve yabancı kimi sanatçıları o tarihlerde gündeme taşıması önemli olmanın yanında onun daha sonraki yayıncılık hayatının ipuçlarını sunar nitelikteydi. Derginin 1980'lerde kültür ve sanatın ötesinde bir düşünce dergisine dönüştüğünü biliyorum. Mesela son sayısında Seyyid Kutub'la Cemil Meriç, Roger Garaudy mülakatı ile rahmetli Sedat Yenigün'ün katledilmesi, İslam hukuku ile Afganistan'da yaşananlar bir aradaydı.

Pınar dergisi etrafında birleşen arkadaş grubu 1979'da Pınar Yayınları'nı kurdu. Cevat ve arkadaşları nice zamandır Mücadele Birliği'nden ayrı bir çalışmanın içerisindedir. Az sayıdaki arkadaş grubuyla yoluna bağımsız olarak devam edecektir. Çünkü şuna inanmaktadırlar: "Türkiye şartlarında köklü bir kültür zemini üzerine

Alev Alatlı Şehir ve Düşünce Merkezi, Metin Önal Mengüşoğlu ve Cevat Özkaya (Bursa Yıldırım, 9 Şubat 2025)

oturmayan hiçbir davanın başarıya ulaşması mümkün değildir." Onun *bilfiil Müslümanlık* dediğim çabalarına o tarihten itibaren ben de tanıklık edenlerden biriydim. Bu sebeple cenaze namazı sonrasındaki müspet şahitliğim asla sadece dilimle değil bütün kalbimle gerçekleşmişti. Yüz yüze ne kadar yakın olduk sayısı saati pek fazla değildir. Bursa'da 2020'lerde birkaç defa bir araya gelebildik ancak eminim gönüllerimiz bütün tanışıklık dönemlerimizde benzer kaygılarla çırpınıyordu. Bulunmayı arzuladığım bütün mücadelelerde onu da buluyordum. Açmak istediğimiz tüm kapıların, pencerelerin önünde buluşuyorduk. Bakara Suresi 148. ayet-i kerimesi der ki mealen: "*Siz hayırlarda yarışınız, nerede olursanız olun Allah sizi buluşturur/bir araya getirir.*" Ben hayatım boyunca bu hakikati defalarca denemiş birisiyim. Cevat ile yolları kesişen bütün arkadaşları da benzer biçimde bir araya gelmiştiler. Cahit Koytak "Büyük Sanat" adlı şiirinde asla tesadüf olmayan bizim farkına bile varmadığımız ilahi dokunuşlar sonucu gerçekleşen böylesi buluşmaları şöyle dile getirmişti:

> "büyük sanat, saflığın bilgelikle
> uzun bir tren yolculuğunda
> aynı kompartımana düşmeleri
> ve ancak yolculuk bitip de
> herkes evinin yolunu tuttuktan sonra,
> karanlıkta, bir kapının önünde
> burun buruna geldiklerinde,
> sadece inecekleri istasyonun değil,
> bu ikisinin çalacakları kapının da
> aynı olduğunu öğrenmeleridir."

Sanat yalnızca şiir yazmak, resim çizmek, beste yapmak ve hatta icat ve keşiflerde bulunmaktan ibaret değildir. Asıl sanat hayat boyu kişinin her tür sakarlıktan uzak olmasıdır. Yaşama sanatı diyebileceğimiz bu durum ve tutum bütün öteki sanatların hammadde kaynağı sayılabilir. Cevat illa da şiir mi yazmalıydı? Çocuklarının ve yeğenlerinin tanıklıklarına bakıldığında aile içerisinde ortaya koyduğu hayat modelinin kendisi bizzat sanatmış meğer. Ayrıca neredeyse bütün ömrü boyunca sürdürdüğü yayıncılık ise başlı başına insan ve eser yönetme sanatı değil midir?

Müminlerin "Allah'ım beni salihler zümresiyle haşret!" şeklinde bir duası vardır. Dünyada hep hayırlar peşinde koşan Cevat gibi kardeşlerimiz ümidim odur ki ahiret hayatında mahşerde de salihlerle beraber yarlığanacaktır. Dergiler, vakıf faaliyetleri, seminerler, sohbetler, seyahatler, Filistin Dostları Girişimi'ndeki, MAZLUMDER'deki, Doğu Konferansı'ndaki hayri çalışmalar inşallah unutulmayacaktır. Yalnız burada insana düşen arayış eylemini asla hatırdan çıkartmamak gerekir. Kendi gibi sağlam inanan kardeşleriyle dünyevi beraberlikleri yanında Cevat'ın başka türlü bir arayışı da vardı ki onu bulunduğu mevkiden birkaç basamak daha yukarıda tutmuştu. Cemil Meriç'e kitap okuyan, onun sekreterliğini yapan oydu. Alev Alatlı'yı ihmal etmek bir yana Edward W. Said çevirileriyle ve kitaplarıyla kendi camiasına tanıtan da Cevat'tı. Hatta öyle ki ömrünün son yılında bizzat ziyaret ederek Faslı önemli düşünür Taha Abdurrahman'ı Türkiyeli okuyucuyla buluşturan da yine Cevat değil miydi? Öyleyse bu buluşmalardaki bireysel gayret, arayış, talep görmezden gelinemez. Bu durum ona olan hüsnü şahadetimizi daha da gerçekçi ve sahih kılmaktadır.

Bursa özelinde onun şahitlik ettiğim bir çabasını ise asla unutamam. Bir dönem bazı hayırlı işlerde beraber çalıştığı Bursa'da yaşayan Şakir arkadaşımız yeni bir iş kurma aşamasında amansız bir hastalık sonrasında vefat etmişti. Piyasaya bir hayli borcu vardı ve geriye kalan eşi ve çocuklarının ödeme durumu da yoktu. Cenaze sonrasında topladığı paralarla bu borcu ödeyen de Cevat'tı.

Rabbim ebedî yolunu cennetlere doğru açık eylesin bizleri de kendisiyle buluştursun temennisi ve duasıyla onun hayatı hepimize model olsun diyorum.